

EL BUTLLETÍ

del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

16

Estiu 2018

CARTA DEL PRESIDENT

Si la salut d'una entitat es mesurés per les activitats que genera, podríem dir que el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles en té molta. Ja esteu al cas dels diferents cursos, sortides i concursos que es van duent a terme, i tots amb una continuïtat realment sorprenent. Després del Curs d'història de Catalunya s'ha organitzat el Curs d'història de la literatura catalana, que enguany arriba a la tercera edició; el Curs sobre el nostre patrimoni geològic, amb la cinquena edició; el cicle de sortides «Conèixer el Pla de l'Estany», amb la dissetena; el Concurs de Fotografia, amb la dinovena, i el Col·loqui de Tardor, amb la vint-i-cinquena (a més, aquest any agafarà un format diferent, ja que coincidirà amb l'XI Congrés de Centres d'Estudis de Parla Catalana). Així mateix, aquest mes de juliol, a la nostra pàgina web hem obert una nova línia de publicacions per fer difusió dels treballs de recerca realitzats per investigadors que creiem que poden ser d'interès per als nostres socis.

Tan sols amb això, ja ens podríem donar per satisfets, però no es així, ja que entre tots anem aportant noves propostes. Per exemple, per a la propera temporada, i amb l'objectiu d'estimular l'interès pels temes humanístics entre els estudiants dels instituts de batxillerat del Pla de l'Estany, estem enllestit

les bases del que serà el I Premi d'Humanitats Joaquim Palmada i Teixidor. Així mateix, el mes de febrer posarem en marxa unes tertúlies literàries, amb un nou format, en col·laboració amb les biblioteques de Banyoles i Porqueres i el Consell Comarcal.

El Centre d'Estudis ha fet un llarg recorregut durant els setanta-cinc anys d'existència de l'entitat, tal com s'ha recollit al llarg dels onze capítols de les «Notes per a la història del Centre», apartat que en aquest número arriba a la seva fi. Ara també se'ns ha ofert una nova seu per a l'entitat: l'edifici de la Llotja del Tint, un lloc més ampli i espaiós on poder encabir moltes de les nostres activitats que malauradament en l'actualitat no es poden fer per les mancances de la sala Corominas. Amb tot, afrontem el camí cap al centenari amb més ganes que mai, reforçats pel suport que ens donen tots els socis i sòcies, que augmenten cada mes, com queda recollit en l'apartat «Informe de Secretaria». A tots us volem agrair aquest suport, així com també volem agrair la participació desinteressada dels conferenciants i assistents –socis i no socis– per la resposta positiva que donen a totes les nostres activitats.

Joan Anton Abellan, president del CECB

Núm. 16 – Estiu 2018

Carta del president	2
Què fem	3
Llibres publicats pels socis	5
La nostra història	6
Resum d'activitats	8
Properes activitats curs 2017-18	20
Com fer-se soci del CECB	23

Edita
Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

Coordinació
Joan Anton Abellan

Correcció lingüística
Anna Galí

Foto portada
Estudi Oliver Gràfic

Fotografies
Joan Anton Abellan, Mateu Butinyà,
Salvador Sarquella i Elisabet Saus

Disseny i maquetació
Estudi Oliver Gràfic

Impressió
Impremta Palmada

Tiratge
150 exemplars

Dipòsit Legal
GI.967-2010

INFORME DE SECRETARIA

Us informem que al llarg d'aquest primer semestre de l'any 2018 hi ha hagut 7 socis nous i 2 baixes voluntàries. Actualment tenim un total de 358 socis.

INFORME DE LA BIBLIOTECA

Obres rebudes entre gener i juny de 2018

OBRES PRÒPIES

Donació de David Moré

- *El sublim i el quotidià en els fars de Catalunya* (2017)

ALTRES OBRES REBUDES

Donació de Jordi Galofré

- Jaime Farriol i Joan Ruiz Calonja. *La volta en carro als Països Catalans* (1987)

- David Gesali (coord.). *Aeròdroms republicans de Girona (1936-1939)* (2017)

Donació de Joan Miquel Malagelada i Seckler

- Lluís Martí. *La Puda i el seu balneari* (2001)

- Tino Soriano. *Banyoles* (1997)

DONACIÓ DE DAVID MORÉ

- J. Alvarado, F. M. Parejo. *Indústria i comerç del suro* (2018)

DONACIÓ DE JORDI TURRÓ

- Stephen J. Gould. *La estructura de la teoria de la evolució* (2004)

Obres rebudes d'institucions

AJUNTAMENT DE BANYOLES

- Àngel Vergés. *Costumari banyolí* (2017)

ARXIU COMARCAL DEL PLA DE L'ESTANY

- Anna Teixidor. *Josep Puig Pujades* (2017)

- Carles Fontserè. *Relat cartogràfic* (2018)

BIBLIOTECA MIQUEL BOIXÓ

- *I Certamen Literari* (2016)

- *Segon Certamen Literari* (2017)

- *Tercer Certamen Literari* (2018)

COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS DE PARLA CATALANA

- *Recursos i territori: perspectiva històrica i nous equilibris* (2017)

DIPUTACIÓ DE GIRONA

- E. Puigdemunt. *Art i artistes del Ripollès* (2018)

- G. Martín i F. Miralpeix. *Del taller a l'Escola de Dibuix* (2018)

REVISTES

- *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*

- *Butlletí del Centre Excursionista de Banyoles*

- *Butlletí del Manípul de Manaies de Banyoles*

- *Butlletí municipal de Camós*

- *Butlletí municipal de Fontcoberta*

- *Butlletí municipal de Serinyà*

- *Butlletí municipal de Vilademuls (donació de l'Arxiu Comarcal)*

- *Butlletí del santuari de la Mare de Déu del Mont*

- *Documents d'Anàlisi Geogràfica*

- *El Golany*

- *Els Colors del Pla de l'Estany*

- *Frontissa*

- *L'Aixada*

- *La Llúdriga*

- *La Punxa*

- *Les Garrotxes*

- *Mestall*

- *Revista de Girona*

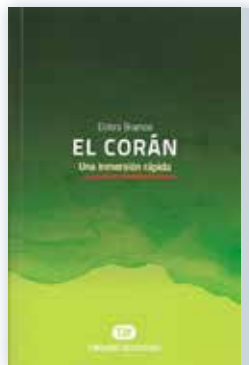
BIBLIOTECA DIGITAL

Tal com vam anunciar en el butlletí anterior, hem iniciat una biblioteca digital integrada per articles en suport digital, tant de temàtica relacionada amb Banyoles i la comarca (CL) com de qualsevol altra temàtica però escrits per autors de Banyoles i comarca (CAL). Recordem, per tant, a tots els socis que hagin publicat o publiquin articles en revistes (o capítols en obres col·lectives) que ens els facin arribar en format pdf, per incloure'ls en aquesta biblioteca digital.

Per mantenir al dia aquesta secció, preguem a tots els socis i sòcies que ens facin arribar un exemplar dels llibres que publiquin o, si més no, ens en facilitin informació a través del correu electrònic del Centre:

cebanyoles@cebanyoles.cat

LLIBRES PUBLICATS PELS SOCIS

El Corán. Una inmersión rápida

Autora: Dolors Bramon

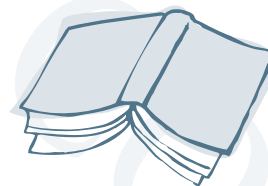
Edita: Tibidabo Ediciones

Pàgines: 180

Data de publicació: maig de 2018

CURS D'HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA

LES AVANTGUARDES

Joan Salvat-Papasseit

La cinquena conferència del curs va tenir lloc el divendres 19 de gener i va anar a càrrec del professor Ferran Gadea i Gambús.

Gadea, especialista en Joan Salvat-Papasseit (1894-1924), va iniciar el discurs centrant-se en la singularitat d'aquest poeta, vinculat a l'avantguarda, pel seu esperit de revolta, combat i lluita, però també pel vessant amorós i eròtic de la seva poesia. Per a Gadea, Salvat és avantgardista perquè és revolucionari. Definí el poeta entre el formalisme i la ruptura, i el considerà un clàssic molt musicat (des de Toldrà a la Nova Cançó), i un poeta que ens parlà de la pròpia experiència.

Després d'aquesta presentació desenvolupà els següents aspectes de la trajectòria salvatiana:

- Feu una síntesi biogràfica. Parlà del naixement a Barcelona el 1894 i l'estada de cinc anys a l'Asil Naval, després de la mort del seu pare, que el vinculà amb l'univers mariner (fet que li proporcionà temes recurrents com el mar, el far, les gavines..., i mites com pirata d'amor, entre altres).
- Va fer referència a la importància dels amics i el treball a les Galeries Laietanes en la formació autodidacta de Salvat, que el portaren al coneixement dels moviments avantguardistes europeus a través de lectures i col·laboracions periodístiques.
- Destacà la seva actitud de denúncia de l'explotació humana. Salvat s'autodefiní com a «dolorit, cristià i socialista». Evolucionà cap a l'anarquisme, però fou sobretot un vitalista i un regeneracionista.
- Parlà de la seva adopció de l'escriptura avantgardista, tan revolucionària: les paraules en llibertat, les diferents tipografies i la manca de signes de puntuació. Aquest principis estètics, però, els combinà amb elements de la tradició i la cançó popular. La ruptura formal es manifestà en Poemes en ondes hertzianes (1919), en què es fa ressò del cubisme i el futurisme.

*Ferran Gadea en un moment de la seva conferència
(Foto: Salvador Sarquella)*

Gadea analitzà alguns cal·ligrames, com «Les formigues» i «Plànol». També va posar de manifest que, en el poemari *L'irradiador del port i les gavines*, els temes predominants són l'amor, la revolució, el maquinisme, el vitalisme i les gestes.

Va finalitzar l'exposició comentant El poema de la rosa als llavis, un poemari

d'amor amb un tractament nou de l'erotisme, i analitzà el poema «Dona'm la mà» com a exemple de poesia de cançoner tradicional dins un recull rupturista, amb la qual cosa va demostrar que Salvat va saber combinar les dues estètiques en un poema de gran bellesa i sensibilitat.

La sortida de la tercera conferència tingué lloc el diumenge 21 de gener. Vam anar al cementiri de Montjuïc i, en acabat, vam fer una ruta tot recordant Salvat-Papasseit per la Barceloneta.

Al cementiri de Montjuïc, construït el 1883, i que compta amb nombrosos mausoleus i escultures d'un alt valor artístic (especialment obres realitzades en el tombant de segle, d'estil modernista), visitarem les tombes de Joan Salvat-Papasseit (on vam llegir el poema «Passeig»), Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà i Santiago Rusiñol, autors referenciats aquest curs. També, altres panteons singulars, com el de les famílies Batlló, Bonaplata, Godó, entre altres.

Lavors ens dirigírem al Fossar de la Pedrera, que és un espai de memòria a les víctimes de la repressió i la Guerra Civil. És, també, una fossa comuna on hi ha enterrats 4.000 afusellats antifranquistes, molts dels quals executats al Camp de la Bota, entre 1939 i 1953. Al mausoleu on està enterrat el president Lluís Companys, llegirem poemes de J. Salvat-Papasseit de les *Conspiracions* i vam retre el nostre petit homenatge amb l'himne *Els Segadors* a totes les víctimes i patriotes que van lluitar per la nostra pàtria.

A continuació ens vam dirigir al Moll de la Fusta, on hi ha una escultura dedicada a Joan Salvat-Papasseit, i iniciàrem la ruta a peu llegint poemes i recordant la biografia del poeta i les seves estades en indrets de la Barceloneta: el carrer Argenteria, on va morir, el Fossar de les Moreres, el passeig del Born, l'església de Sant Miquel del Port i el carrer on va viure amb la seva esposa i filles. Fou un agradable passeig per un barri amb molta història en un dia força càlid, assolellat i lluminós, amb la col·laboració de moltes persones en les lectures dels poemes.

*Grup atenent a les explicacions donades per la Rosa Planella
(Foto: Salvador Sarquella)*

LA LITERATURA DELS ANYS TRENTA

Josep Pla. Josep Mª de Sagarra

El divendres 16 de febrer tingué lloc la sisena conferència del Curs d'història de la literatura catalana. La professora encarregada d'impartir-la va ser Lola Torrent, que va iniciar el discurs comparant els aspectes que relacionen aquests dos grans «homenots», dues vides literàries que tenen els seus inicis en el periodisme. Tots dos començaren a escriure en època de la Mancomunitat i coincidiren en els diaris *La Publicitat* i *La Veu de Catalunya*. També, la seva formació acadèmica fou la mateixa: estudiaren dret. S'exiliaren l'any 1936 i es trobaren a Marsella, fugint de la Guerra Civil. Retornaren l'any 1939 a Catalunya i coincidiren de nou en el *Diario de Barcelona* i a la revista *Destino*.

Van ser dues figures polèmiques a la seva època, i molt populars, de pensament conservador, que els caracteritzà la ironia i l'escepticisme. Ambdós concediren una gran importància a l'estil i tingueren un bon domini del llenguatge.

A continuació, Lola Torrent se centrà en cadascun dels dos escriptors.

Josep Mª de Sagarra i Castellarnau

(Barcelona, 1894 - 1961)

Conreà els tres gèneres literaris:

> **Poesia.** La seva producció poètica seguí tres línies diferents: la lírica, *Cançons de rem i de vela* (1923); el poema líriconarratiu, amb *El mal caçador* (1915) i *El Comte Arnau* (1928), i la poesia satírica, que practicà durant l'etapa de col·laborador de la revista *El Be Negre*.

> **Teatre.** Sagarra obtingué grans èxits durant els anys trenta amb el teatre en vers, practicant una fórmula que consistia en un to sentimental, una estructura intrigant i uns finals harmoniosos. Destacaren *L'hostal de la Glòria* (1931) i *El cafè de la Marina* (1933) i, després de la guerra, *La fortuna de Sílvia* (1947) i *La ferida lluminosa* (1954).

> **Prosa.** A part dels articles periodístics, escriví contes i tres novel·les: *Paulina Buxareu* (1919), *All i salobre* (1929) i *Vida privada* (1932).

*Públic assistent a una de les xerrades del Curs de Literatura
(Foto: Salvador Sarquella)*

Torrent va il·lustrar, amb fragments d'*Aperitiu* i *Vida privada*, el model de prosa literària d'aquest autor.

Josep Pla i Canadell

(Palafrugell, 1897-Llofriu, 1981)

Aquest escriptor monumental destacà tant pel volum de la seva obra (30.000 pàgines escrites i 47 volums de l'OC) com per la qualitat de la prosa, i també pels aspectes següents:

- > La dificultat de classificació temàtica i cronològica, i per encaixar-lo en un moviment.
- > El fet que era un gran memorialista, admirador de Montaigne i Stendhal.
- > L'escriptura des del jo.
- > L'obsessió per escriure i reescriure la seva obra partint sempre de tot allò que era real.
- > La concepció de l'escriptor com a partidari del col·loquialisme, amb una tria acurada dels mots i la defensa de la claredat i diafanitat.
- > La recerca de l'adjectivació, que havia de ser arriscada i divertida.
- > L'amor a la llengua i al país.

Torrent llegí uns fragments d'El quadern gris, com a exemple de la totalitat de la seva obra, i també analitzà un fragment de Les hores, com a mostra de lirisme. Destacà, com a exemple de bons relats amb intriga, Un de Begur, Pa i raïm i Contraban, els quals parteixen d'uns records inicials en què s'afegeix la construcció d'un suspens. Acabà amb uns fragments del darrer llibre publicat, Fer-se totes les il·lusions possibles i altres notes disperses (2017) i, finalment, posà de manifest l'actualitat dels dos autors ressenyats.

La sortida corresponent a la sisena conferència va tenir lloc el diumenge 18 de febrer. Vam visitar Palafrugell, Calella i Llofriu. Iniciàrem la ruta dedicada a Josep Pla al cementiri de Llofriu, on està enterrat aquest escriptor. Hi vam llegir un fragment de la seva obra Notes del capvesprol.

Tot seguit, ens dirigírem a la platja del Canadell de Calella, on es troba la casa familiar que heretà la seva mare, i on passaven els estius. En un matí radiant de llum i sol hivernal, vam evocar les seves estades estiuenques a partir del testimoni que ens deixà en el dietari El quadern gris.

A Palafrugell visitàrem la Fundació Josep Pla (la casa natal) i, a continuació, vam fer una ruta guiada pel poble (la casa que va fer construir el seu pare, el carrer Estret, la plaça Nova...), recordant-ne les vivències a partir de textos diversos de la seva monumental obra.

Vam dinar al restaurant Ca la Montse de Llofriu i, a la tarda, passejàrem pel nucli antic del poble. A fora l'església vam llegir fragments de la narració El campanaret, que s'inspirà en aquests indrets.

Vam tornar cap a Banyoles satisfets d'una jornada plena de literatura en homenatge a aquest escriptor tan proper, que molts banyolins van conèixer i que deixà pàgines memorables sobre la nostra plaça i l'Estany. El recordàrem, també, participant en el debat pel reconeixement de la comarca, la qual denominava «el Terraprim de l'Empordà». Aquest fet i altres els comentàrem el divendres, abans de la conferència de Lola Torrent, a partir d'una entrevista que l'escriptor va concedir a la Revista Horizontes, publicada el 14 d'agost de 1971.

LA LITERATURA DE POSTGUERRA

Mercè Rodoreda

La setena conferència del segon Curs d'història de la literatura catalana tingué lloc el divendres 16 de març i fou impartida per Fina Figuerola i Garreta.

La conferenciant ens recordà el caràcter impenetrable de Mercè Rodoreda, «de personalitat secretiva» però que sovint s'ocultava darrere les heroïnes de la seva obra, que és com una «autobiografia disfressada».

Assistents a la sortida de Palafrugell

Per a Rodoreda, la literatura fou el camí d'evasió i alliberament personal. Després d'aquest preàmbul, Figuerola va repassar la biografia de l'autora i la va relacionar amb la seva escriptura. En destacà els aspectes següents:

> El seu naixement, l'any 1908, i una infantesa feliç al barri barceloní de Sant Gervasi, com a font d'inspiració dels primers llibres. Els jardins i les flors són totalment presents a la seva obra i forjaren el mite de la infantesa, amb el qual homenatja l'àvia materna, que li inculcà l'amor per a les flors.

> El predomini de protagonistes femenines en la seva producció literària, excepte a *Jardí vora el mar*, en què el protagonista és un personatge masculí, un jardiner.

> L'expulsió del paradís infantil amb un matrimoni que generà una crisi personal i una fugida endavant, de caire intel·lectual. Rodoreda traslladà aquesta vivència a la seva obra en forma d'heroïnes silencioses, tancades i introvertides. Representà les dones sense veu, com la Colometa, de *La plaça del Diamant*. Figuerola il·lustrà aquest tret amb fragments d'aquesta novel·la.

> L'evocació de la personalitat de l'autora, ja present en obres anteriors, com *Aloma*.

> La representació del món en dues etapes vitals: la infantesa i la maduresa. El pas del temps és l'eix vertebrador de les dues etapes, és allò que ens canvia i ens transforma.

> La guerra i l'exili com una altra fugida endavant. Representen els anys de formació del seu univers literari. L'autora assajava noves tècniques literàries en els contes, que sovint transformà en novel·les.

Pel que fa a l'obra *La plaça del Diamant*, escrita a Ginebra, fou la novel·la emblemàtica d'aquesta autora durant la postguerra. Admet lectures diverses, com a relat simbòlic, històric, de patiment personal... En relació amb l'obra *Jardí vora el mar*, clou l'etapa de maduresa i hi apareix el tema de la mort. *Mirall trencat* és la seva obra més poètica. Es tracta d'una meditació sobre la mort. Tots els personatges envelleixen. El pas del temps, que ens forma i ens modela, fa possible el record, que sovint va acompanyat del secret. La vellesa, però, és també riquesa moral i personal. El jardí i la casa simbolitzen el

paradís. Figuerola també ens parlà dels llibres posteriors, com la recuperació d'una obra anterior: *La mort i la primavera*, i *Quanta, quanta guerra*, en què predominen aspectes més surrealistes i simbòlics.

El diumenge 18 de març vam realitzar la sortida reprogramada del primer trimestre a la vila de Sitges. Vam visitar-hi els dos museus més emblemàtics:

> El Cau Ferrat, la casa taller de Santiago Rusiñol, considerada un dels temples del modernisme català. Hi van tenir lloc les cinc festes modernistes organitzades per Rusiñol, i fou on va escriure part de la seva obra més simbolista, com *Oracions* i *L'alegria que passa*. S'hi conserven les seves col·leccions d'art antic, sobretot de forja, pintura i escultura, i dues pintures d'El Greco.

> El Museu Maricel, un conjunt artístic i arquitectònic que forma part del palau de l'industrial Charles Deering. S'hi troben col·leccions d'art i antiguitats de Jesús Pérez-Rosales, així com una col·lecció d'art de la vila. La planta baixa era la capella gòtica de l'antic hospital de Sant Joan i està decorada amb pintures de Josep M. Sert.

Després de les visites guiades vam tenir temps lliure per dinar. El temps assolellat i molt lluminós ens acompanyà tot el dia. Vam poder passejar a la vora del mar i admirar alguns edificis singulars de la vila.

Salvador Espriu (1913-1985) i B. Rosselló-Pòrcel (1913-1938)

La vuitena i darrera conferència d'aquest Curs d'història de la literatura catalana va anar a càrrec de Josep Camprubí. En la primera diapositiva de la conferència, en la qual es veu Salvador Espriu, vàrem escoltar la seva veu recitant el poema de B. Rosselló-Pòrcel «A Mallorca durant la guerra civil».

El subtítol de la conferència, «Espriu i Rosselló, amic i amat», és indicatiu de la relació que s'establí entre els dos poetes des del moment en què es conegueren, a la Universitat de Barcelona. La hipòtesi de diversos estudiosos –i que comparteix Camprubí– és que sense l'amistat i la mort de Rosselló no existiria el Salvador Espriu poeta. A partir d'aquest fet, el conferenciant va desenvolupar el seu discurs,

amb l'aportació de dades significatives i desglossant la biografia i l'obra dels dos autors.

Primer destacà el discurs del darrer acte públic de Salvador Espriu, en el moment d'ingressar a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el qual dedicà íntegrament a Rosselló, en una glossa al seu «germà difícil de la rosa i el foc». A continuació remarcà alguns aspectes de la biografia d'Espriu, sobretot la seva formació humanística (cursà les carreres de dret, història antiga i llengües clàssiques), i les amistats universitàries, la més significativa de les quals fou la del poeta mallorquí, amb qui establí una relació profunda que s'estroncà amb la Guerra Civil per les posicions ideològiques enfrontades, que els distanciaren. La mort prematura de Rosselló, el 5 de gener de 1938, impossibilità el retrobament.

També ressenyà els set llibres de narrativa d'Espriu abans de la guerra i el seu pas a la poesia, durant la postguerra, que s'inicià amb *Cementiri de Sinera* (1946). Diversos testimonis i estudiosos remarquen la importància de la mort de Rosselló en la seva decisió d'escriure poesia. Camprubí ens ho mostrà amb fragments i comentaris de diversos textos. També contraposà l'obra d'un i altre poeta. Així, si la poesia d'Espriu pot tenir un caràcter líric, cívic, patriòtic, metafísic o místic, però dins d'una contenció apol·linia, la de Rosselló es troba en el pol oposat, ja que és entusiàstica, fluïda, feta de vent, foc i llum i, com diu l'estudiosa Rosa Delor, «res més allunyat del poètic espriuà que l'univers sensual i erotitzat del poeta de les Illes». A partir d'aquestes dades, analitzà diversos fets, textos i fragments de poemes que il·lustraven com Espriu va tenir present el llegat de l'amic al llarg de la seva vida i obra.

Acabà l'exposició amb el record del poeta irreductible que fou Espriu en la defensa de la llengua, la cultura i el país, i amb la lectura de poemes significatius de *La pell de brau*. A continuació va cloure la conferència amb un àlbum de fotografies en el qual veiérem els dos poetes en diversos moments de les seves vides.

Fou una dissertació magnífica i interessant, que ens oferí una perspectiva nova en relacionar les vides i obres d'aquests dos grans poetes del segle XX. El públic, que omplia la sala del Darder, agrai amb la seva presència, comentaris i aplaudiments la intervenció del conferenciant.

Amb aquesta conferència es tancà el Curs d'història de la literatura catalana, que ha durat dos anys i que ha despertat un gran interès tant

per part dels conferenciantes com dels assistents, als quals volem agrair l'excel·lent resposta i participació.

Finalment, el diumenge 22 d'abril vam realitzar la darrera sortida del curs. Anàrem a Arenys de Mar, població on el poeta Salvador Espriu va passar molts anys de la seva vida i fou el lloc d'origen dels seus avantpassats i de la casa pairal. Ens acompanyaren, en la visita guiada pel poble i pels indrets significatius de l'obra espriuana, Montse Caba, directora del Centre Espriu d'Arenys, i Josep Camprubí, que havia impartit la conferència.

Iniciàrem la ruta per alguns carrerons que ens portaren fins a l'església de Santa Maria, on admiràrem el gran retaule de l'Assumpció, obra representativa del barroc català. En sortir, baixàrem els graons de la plaça i recordàrem la narració «Tereseta-que-baixava-les-escales».

Continuant la ruta «Un passeig per Sinera» (anagrama d'Arenys), arribàrem a la casa on va viure i on es troba l'eixida que el poeta transformà en el Jardí dels Cinc Arbres. Llavors enfilàrem el camí de la Pietat cap al cementiri, que, alçat entre el mar i el cel, Salvador Espriu va mitificar en el seu primer poemari *Cementiri de Sinera* (1946), convertint-lo en una metàfora de la situació que es vivia a Catalunya després de la guerra. Llegírem alguns dels seus poemes més significatius davant la tomba del poeta. Al cementiri hi ha panteons amb escultures de grans artistes del tombant de segle, com les de Josep Llimona, Venanci Vallmitjana i Frederic Marès.

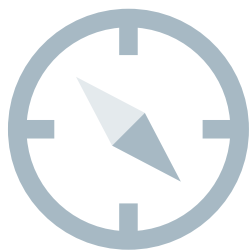
Acabada la ruta, vam tenir temps per dinar, en grup o a la platja, i a la tarda tornàrem cap a Banyoles.

Interior de l'església de Santa Maria d'Arenys de Mar (Foto: Salvador Sarquella)

XVI CICLE DE SORTIDES «CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY»

Esponellà. El diumenge 14 de gener, al matí, vam fer la sortida a Esponellà. Primer vam anar a veure les ruïnes del castell d'Esponellà. Jordi Merino, responsable de les excavacions que s'hi estan duent a terme, ens hi va acompanyar. Vam fer una ruta per la zona i ens explicà la història del lloc i les troballes més importants dels

últims anys. Vam recórrer les muralles de doble paret, les torres de guaita, les sales nobles del castell i el que havien estat els carrers. Vam veure cisternes, projectes de geleres, l'església (on encara hi ha una pica de mans i algunes rajoles boniques) i la porta d'entrada amb el marc de marbre, un forat amb una sala fonda i rodona que podia haver estat una presó, el fossat... Tot envoltat d'una vista increïble des de dalt del turó.

Tot seguit, vam tornar a refer el camí i vam baixar fins al poble d'Esponellà. Per grups, vam entrar en el magatzem de l'Ajuntament a

veure les pedres que s'hi guarden de les darreres excavacions: finestrals, adorns de portes i finestres, escuts dels senyors barons i un castell, sense identificar.

A continuació, vam contemplar la façana de l'església de Sant Cebrià d'Esponellà, però, com que en aquell moment s'hi celebrava la missa, no hi vam poder entrar. Merino ens va explicar l'arquitectura i la història d'aquesta construcció. A la façana s'hi conserven, en molt bon estat, els escuts dels senyors del castell d'Esponellà.

LLavors vam tornar a agafar els cotxes per anar cap a Mas Auró, on ens esperava la senyora Carme Salvador. Enric Murio ens va acompanyar fins al camp d'oliveres i ens va parlar del creixement i la recollida de les olives. Després vam visitar el magatzem on hi ha la botiga i el trull d'oli, i ens va explicar tot el procés que segueixen per elaborar-lo, i fer-lo de qualitat. Per acabar, ens va obsequiar amb un tastet d'oli, i tothom qui va voler va poder comprar-ne.

Palol de Revardit. El diumenge 10 de febrer vam fer la sortida a la Mota. El primer lloc que vam visitar, i on vam deixar els cotxes, va ser l'església de Sant Martí, envoltada d'ametllers florits. Una creu de 1790 dona la benvinguda als visitants. Vam poder entrar dins l'església, molt ben conservada i arreglada. A la llinda hi ha un escut en relleu amb la inscripció «IHS» (Jesús, salvador dels homes) i els tres claus de la passió de Jesús, amb l'any 1631. És una llàstima que en els batents de la porta de l'entrada faltin moltes ferradures.

A la rectoria, adossada a l'església, vam recordar que en temps de guerra s'hi havia improvisat una petita escola. A la part de darrere vam veure, sota la teulada, rajoles pintades amb dents de llops, protectores contra les adversitats, els mals esperits i les bruixes. A la cara nord, hi ha tres basses: dues de molt antigues i una de nova, plenes d'aigua, tot i el temps de sequera que s'ha patit durant aquesta última temporada. Des d'aquest indret vam poder gaudir d'unes vistes esplèndides, des de la Mare de Déu del Mont fins a la serralada dels Pirineus.

Castell d'Esponellà (Foto: Elisabet Saus)

Sortida a Palol de Revardit (Foto: Elisabet Saus)

Tot caminant per la carretera vam arribar fins a l'entrada de la urbanització. A mà dreta, vam pujar per unes escales que s'enfilen pel bosquet, amb unes creus tota vora, i que porten fins a l'oratori de Sant Dalmau Moner, lloc que, suposadament, visitava el sant. En aquest punt vam explicar les bondats d'aquest monjo, tan estimat pels gironins, que l'església mai ha arribat a fer sant, però la gent del poble sí. Mateu Butinyà va explicar que, no fa massa anys, hi havia bancs de fusta pels voltants de l'oratori, en motiu de les trobades que s'hi feien per esperar l'aparició d'alguna verge, sant o divinitat.

Vam seguir el camí en direcció al dolmen del Turó de Sant Dalmau, tot gaudint del paisatge carener. Vam poder veure les pedres que formen aquest dolmen neolític, força malmès i sense la pedra de la coberta, que algú es va endur fa temps. Té una antiguitat d'entre 4.700 i 3.800 anys, i va ser descobert l'any 1974. Vam explicar que les peces recuperades (ossos, dents, trossos de ceràmica i collarets) es conserven al Museu Arqueològic Comarcal, a la ciutat de Banyoles.

Per acabar, en arribar altre cop a l'església de la Mota, vam fer referència al tràgic i trist episodi de la desfeta dels maquis, encapçalats per Quico Sabater, fets que van passar l'any 1959 a mas Clarà, situat a prop, ara abandonat.

Vilademuls. El diumenge 11 de març vam visitar Olives, un poblet de Vilademuls a prop de Sant Esteve de Guialbes.

En Josep M. de can Lleal ens va portar la clau per poder visitar l'església de Santa Maria d'Olives. És difícil trobar-hi la porta d'entrada, perquè s'hi accedeix des del cementiri. Adossada al temple hi ha la rectoria, que antigament havia estat, des l'any 1197, un priorat de canonges agustinians. La data «1732» gravada a la llinda d'una finestra ens recorda l'època de la seva restauració. Podem veure que s'hi conserva una interessant pica baptismal romànica, amb les figures esculpides en relleu d'un orant amb els braços alçats i dos caps, que possiblement pertanyia a la primitiva església romànica. També hi podem veure una urna sepulcral de l'any 1297 del senyor i batlle de la torre de Monell. A l'altar destaquen les escultures del segle XIV de marbre d'un àngel i d'alabastre policromat de la Mare de Déu d'Olives, que és la patrona del poble.

Passejàrem pels voltants del poblet i finalment visitàrem can Lleal, on en Josep M. ens explicà un xic la història de la casa pairal, dels segles XVI-XVII. Conserven pergamins dels segles XI i XII, la majoria dels quals tracten de la compravenda de terres o de contractes matrimonials. Ens parlà, també, de la restauració que s'hi realitzà el 1986 i observàrem les diverses peces del trull que ornamenten el

Interior de l'església de l'antic priorat de Santa Maria d'Olives (Foto: E. Galceran)

jardí (perquè l'obtenció d'oli era unes de les activitats importants de la casa, ja que en aquesta zona abundaven les oliveres). A més, ens parlà de la cisterna que recollia l'aigua de pluja i de la importància, més recent, de l'ariet, que es troba al peu d'un dels pous. Així mateix, tingué l'amabilitat de deixar-nos entrar a visitar els baixos de la casa, on hi havia hagut les quadres i es feia l'oli, i on encara hi ha el celler.

Llavors, agafàrem els cotxes fins a can Bosc de Farga, on a tocar hi ha l'ermita de Santa Cànida. Encara que molt derruïda i coberta de vegetació, poguérem veure les restes de la part de l'absis i el mur de tramuntana. En el centre de l'absis encara s'hi observa el que queda d'una finestra. Àngel Vergés ens explicà les llegendes de santa Cànida, sant Mer i el drac de Banyoles.

Tot seguit, anàrem tot caminant cap a cal Guillot, però abans ens aturàrem en un bosquet davant del mas anomenat santa Cànida xx, per visitar un forn de carbonet. Carles Puncernau ens explicà com el feien i la diferència que hi ha entre el carbó i el carbonet.

Tornàrem a refer el camí fins a arribar a prop de cal Guillot, on, en el bosc de davant de la casa i després d'haver grimpat marges amunt, vam poder veure un dels diversos decimars que hi ha pels voltants del poble d'Olives. A un costat, indica decimar de Sant Esteve i a l'altre, decimar d'Olives.

Serinyà. El diumenge dia 13 de maig es va fer la setena i última sortida d'aquesta temporada. Vicenç Viñas, regidor de l'Ajuntament de Serinyà, ens va explicar la història de la capella dels Màrtirs i va dur la clau perquè poguéssim entrar-hi. Dins l'església, fa poc consagrada, vam poder veure les fotos dels set màrtirs de la comunitat dels Missioners del Sagrat Cor, tots ells molt joves. Mentre intentaven fugir, en el viatge de Canet de Mar a França, van anar a parar a una casa de Begudà, on contactaren amb els que serien els seus botxins. No van trigar a ser detinguts i més tard executats en aquest lloc de Serinyà. El tràgic fet va afectar molt la gent del poble, que encara avui el recorden. A fora hi ha una creu en la seva memòria, que fou el primer que s'hi va construir acabada la guerra, junt amb un petit oratori. Entre la creu i l'església hi ha una petita olivera. Sota les seves arrels es troben algunes relíquies dels afusellats, amb terra del cementiri on estaven enterrats, i encara s'hi podien trobar algunes restes.

Carles Quer fou qui ens va parlar sobre les nàïades del riu Ser. Abans, però, mentre baixàvem en direcció al riu, a mà esquerra, trobàrem un forn de calç, no molt gran, rodó i un xic enderrocat a la part alta, amb el forat d'entrada tapat. Carles Puncernau ens detallà el seu procés de cocció i ens explicà que la matèria primera la treien del mateix riu, dels còdols que arrossegava l'aigua. A la platja del riu Ser, Carles

Prop del riu Ser atenent a les explicacions donades per Carles Feo (Foto: Joan Anton Abellan)

Quer ens detallà com viuen i es reproduïxen les nàïades, un tipus de musclos d'aigua dolça: durant la primavera i l'estiu, la femella, amb òvuls fecundats pel mascle, necessita infectar les brànquies d'un peix amb aquests ous, i un cop han madurat s'alliberen del peix i cauen al sediment. Aquest musclo té un peu que li permet caminar pel fons del riu. N'hi ha molts en aquesta zona del Ser i, si mirem per la sorra, podem veure'n les petxines, la qual cosa vol dir que també hi ha peixos. Les nàïades són molt bones per netejar i depurar l'aigua. També es poden menjar, tot i que s'han de purgar com els cargols perquè perdin la sorra que tenen del fons del riu.

Tot seguit, agafàrem els cotxes i ens dirigírem cap a la zona de Gatielles, on vam parar a veure la font i el viver i rentador. Es troba situat a prop de la casa, a sota del camí en direcció a ca n'Illa. El lloc està

un xic descuidat, perquè hi creix herba que comença a envair-lo, però té un gran encant.

Tornàrem als cotxes, i seguirem el riu per deixar-los al cantó de la passera que porta a ca n'Aulina. Començà a ploure. Ressegüírem el camp en direcció nord-est, uns cinquanta metres. Arribàrem fins al forn del Prat, on Carles Puncernau ens ensenyà un forn de calç amb l'estructura circular íntegra. Té un diàmetre de 3,5 m, amb les parets d'argila i el mur circular de pedra seca de tres filades, d'una alçària d'uns 4 m. L'interior està arrebossat amb morter de calç. L'estat de conservació és bo. L'herba dels voltants és molt alta i vam quedar tots ben molls, feia vent i fred. Es va decidir donar per acabada la sortida, ja que el mal temps ens va complicar la visita al forn de calç de cal Sabadí.

1. A la plaça de l'església d'Esponella (Foto: Elisabet Saus)

3. Can Lleal (Foto: Joan Anton Abellan)

2. A l'interior de la capella dels Màrtirs - Serinyà (Foto: Joan Anton Abellan)

4. Atenent a les explicacions abans de començar la sortida (Foto: Elisenda Galceran)

EL NOSTRE PATRIMONI PALEONTOLÒGIC

Conferència «Introducció a la paleontologia. El registre fòssil»

El dissabte 27 de gener, el biòleg, divulgador de geologia i coordinador del curs, Salvador Sarquella, va impartir la tercera conferència, amb el títol «Introducció a la paleontologia. El registre fòssil», i el diu-

menge dia 28 es van visitar els fons paleontològics del Museu Darder i el Museu Arqueològic.

La conferència va tenir dues parts: una centrada en la paleontologia i l'altra, en el fòssil.

A. La paleontologia

1. Concepte i bases: Es definí la paleontologia i se n'exposaren les bases biològiques i històriques, destacant que la seva dimensió temporal ha fet possible que la vida sigui concebuda dinàmicament, com un procés històric, i que en puguem establir les diverses etapes del desenvolupament i situar en el temps les vicissituds que han tingut lloc durant els milions d'anys en què els éssers vius han anat evolucionant.

2. Objectius: S'explicaren els generals, immediats, mediats i aplicats, i s'il·lustraren amb imatges els aplicats.

3. Límits: Després de comentar els límits que té aquesta ciència, es destacà que el registre fòssil té la seva pròpia dinàmica i no es pot

llegir com una imatge directa dels organismes del passat que el van produir. També, que la representativitat del registre fòssil per respondre a les exigències de la vida del passat és reduïda.

4. Mètodes: Es varen explicar els mètodes que s'utilitzen per aconseguir els diferents objectius.

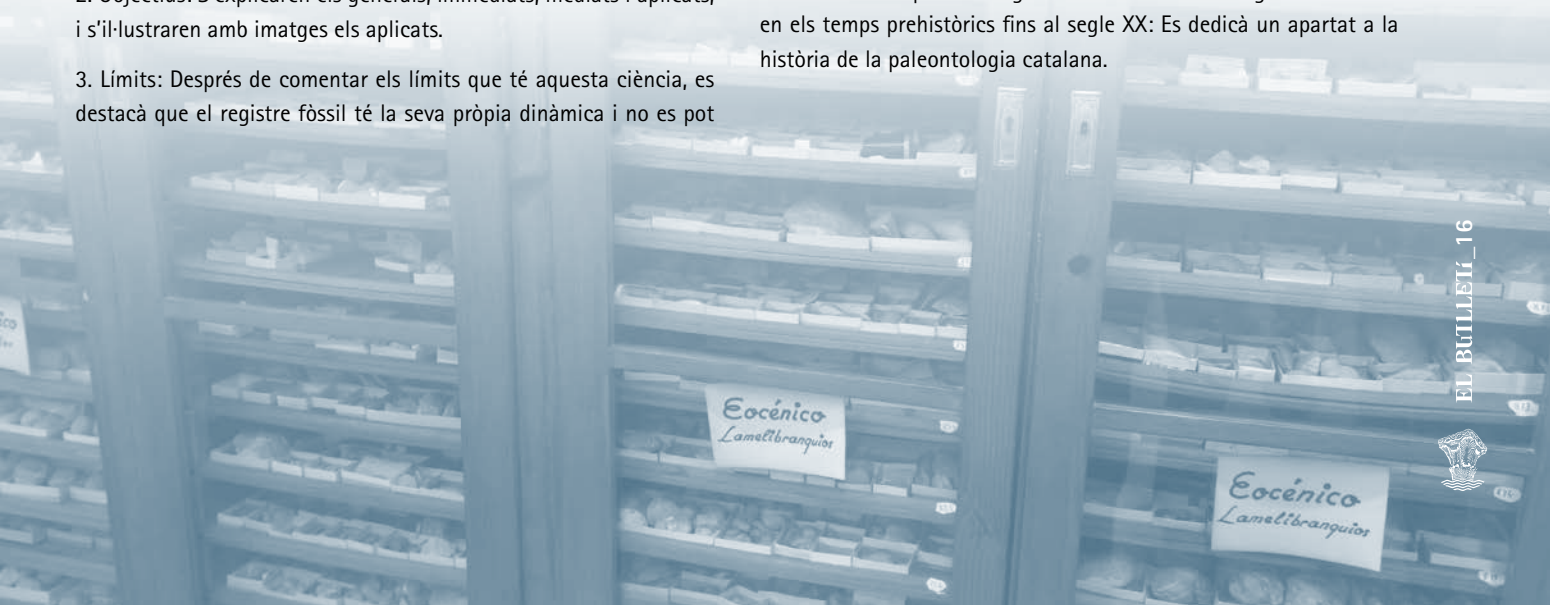
5. Fons d'informació: Després d'esmentar les diferents fonts d'informació, es justificà que són problemàtiques pels tipus d'objectius de la paleontologia.

6. La paleontologia com a ciència: Es justificà que és una ciència independent, relacionada amb altres ciències, especialment amb la biologia i la geologia, amb els seus principis i lleis, que es varen enumerar i explicar.

7. Branques de la paleontologia: Es detallaren les branques de la paleontologia general i de la paleontologia descriptiva, amb els seus corresponents objectius.

8. Interès i aplicacions en els àmbits de les ciències de la vida i les ciències de la terra.

9. Història de la paleontologia des de la valoració màgica dels fòssils en els temps prehistòrics fins al segle XX: Es dedicà un apartat a la història de la paleontologia catalana.

B. El fòssil

1. Concepte: Es definí el fòssil en sentit ampli i s'il·lustraren amb imatges tots els elements que es consideren fòssils.

2. El concepte espècie en paleontologia: Es definiren morfològicament i biològicament *espècie*, *especiació*, *sistemàtica*, *classificació* i *taxonomia*, i s'analitzà com s'apliquen als fòssils. També s'explicaren els conceptes d'*holotip*, *neotip*, *iconotip* i *icnotip*, entre d'altres.

3. Tafonomia: Es varen desenvolupar les bases de la tafonomia i es destacà que els fòssils tenen diferent naturalesa que els organismes del passat. Per això, el registre fòssil té existència pròpia i no és una resta esbiaixada de la biosfera extingida, ja que no en forma part. No s'ha d'interpretar com una biosfera residual, resultat de la descomposició i destrucció parcial d'organismes, sinó com un sistema propi capaç de créixer, evolucionar i interaccionar amb la biosfera i la litosfera.

4. La fossilització: S'explicà aquest procés, i els seus medis i mecanismes. També es varen comparar les abundàncies relatives del registre fòssil i de les espècies actuals.

5. Les extincions del registre fòssil: Es va comentar el concepte *extinció*, els diferents tipus i les causes, i se situaren nou extincions en l'escala cronològica. S'explicà, amb detall, les del permotriàsic i del cretàc superior.

La conferència va ser una bona introducció teòrica per, l'endemà, poder realitzar la visita pràctica als fons paleontològics del Museu Darder i el Museu Arqueològic de Banyoles.

Es va començar visitant una selecció de fòssils del fons del Museu Darder. S'havien exposat sobre unes taules, al voltant de les quals van seure els trenta-cinc assistents. La conservadora Georgina Gratacós i Salvador Sarquella varen explicar els aspectes taxonòmics, tafonòmics i d'origen dels diferents fòssils. Per acabar, en grups reduïts, es va visitar el magatzem del Museu.

Després ens dirigírem al Museu Arqueològic. Davant de l'edifici, la conservadora Andrea Ferrer ens explicà els espais i els usos de les diferents dependències. A la sala permanent d'exposició paleontològica, el doctor Julià Maroto ens va fer una detallada explicació dels exemplars

Salvador Sarquella i Georgina Gratacós en un moment de la visita al Museu Darder (Foto: Joan Anton Abellan)

exposats: la geologia dels jaciments, els paleoambients i la taxonomia dels fòssils. A continuació ens dirigírem a les plantes superiors i vam visitar els diferents espais (despatxos, biblioteca, sala d'investigadors i magatzem). També Ferrer i Maroto ens explicaren una selecció de fòssils que van fer dels diferents jaciments de la comarca.

Conferència «Foraminífers: el que no veuen els ulls»

El dissabte 24 de febrer, la doctora Raquel Robles, paleontòloga i documentalista del Museu de Ciències Naturals de Barcelona, ens oferí la quarta conferència del curs: «Foraminífers: el que no veuen els ulls», títol que fa referència a la grandària d'aquests microfòssils, que també existeixen en els ecosistemes aquàtics actuals.

Els continguts de la seva intervenció van ser els següents:

- Definició i classificació del grup amb il·lustracions de la seva estructura unicel·lular. Se'n destacà la closca carbonatada com a estructura significativa.
- Formació i explicació dels quatre tipus de closques carbonatades.
- Comentaris sobre la seva mida, que oscil·la entre poques micres a més de 10 cm, tot i la seva estructura unicel·lular.

- Hàbitat dels foraminífers: tots aquàtics i bentònics o planctònics.
- Reproducció i cicle dels foraminífers: sexual i asexual. Ens comentà, també, la formació i creixement de l'embrió i el dimorfisme dels individus adults.
- Registre fòssil: Els foraminífers més antics estan situats a l'inici del sistema cambrià, fa uns 540 milions d'anys.
- Treball dels micropaleontòlegs: Ens explicà com es treballa en el camp i en el laboratori. En el primer cas, ens parlà dels mostres en els afloraments i en els pous i sondejós, i en el segon, de com es preparen les mostres per obtenir làmines fines per poder-les observar amb la lupa binocular i els microscopis (òptic i electrònic). S'il·lustrà amb magnífiques imatges.
- Importància i utilitat en la taxonomia, bioestratigrafia, paleoecologia, paleogeografia i també en la indústria petroliera.
- Foraminífers al nostre entorn: S'estengué, especialment, en el grup de les *Nummulites*, ja que la seva presència abundant en els afloraments les fa molt conegudes. Estan datades a l'eocè (de 56 a 34 Ma). Situà les plataformes marines durant l'època en què van viure en grans acumulacions a la zona que avui és Catalunya. Va explicar-ne l'estructura, reproducció, classificació i la presència d'altres foraminífers que s'hi troben, amb imatges molt clares i entenedores.

En acabar la conferència es va iniciar un intens col·loqui que demostrà l'interès, i també el coneixement, que tenien els assistents sobre les *Nummulites*, estimulat per la clara i entenedora conferència que ens va oferir la doctora Raquel Robles.

Conferència «Paleontologia de mamífers»

El dissabte 24 de març, el doctor Julià Maroto, paleontòleg, prehistoriador i professor de la Universitat de Girona, ens oferí la cinquena conferència, que duia per títol «Paleontologia de mamífers».

Els continguts de la intervenció van ser els següents:

- Comentà, en la introducció, les condicions que s'han de donar perquè es produeixi la fossilització de restes i la tasca del paleontòleg per classificar els fòssils, que desenvolupà durant la conferència sobre els mamífers.
- Feu una explicació de l'esquelet genèric dels mamífers per poder conèixer les estructures que poden fossilitzar.
- Comparà el seu esquelet amb el d'altres vertebrats, concretament amb el de les aus, per il·lustrar els ossos que es comparteixen i els específics de cada grup.
- Comentà la dentició, el creixement dels ossos llargs i l'astràgal (os propi dels mamífers que és molt utilitzat per classificar-los, ja que presenta molta variació entre els diferents grups).
- Ens presentà una imatge amb representacions de diferents mamífers per observar la gran variabilitat del grup, que s'amplia si hi afegim els extingits.
- Ens explicà la cronologia evolutiva del grup per justificar l'elevada variabilitat, el parentiu amb els rèptils, la diversificació i l'expansió.
- A partir d'una taula d'origen dels mamífers, ens explicà les característiques generals dels més antics i la poca diversitat que tenen a l'actualitat en comparació amb la gran diversitat dels placentaris.

Raquel Robles mostrant el present lliurat pel CECB (Foto: Salvador Sarquella)

Julia Maroto en un moment de la seva conferència (Foto: Salvador Sarquella)

- A partir de cladogrames (arbres evolutius complexos), ens explicà les relacions evolutives entre els diferents grups.
- Desenvolupà les bases de la taxonomia i la seva utilitat per veure el parentiu evolutiu de les diferents espècies. Destacà els retocs que s'hi van fer gràcies al coneixement de l'ADN en les troballes de nous fòssils. Completà aquest punt amb comentaris sobre l'arbre filogenètic dels mamífers.
- Tractà l'evolució de l'extremitat anterior del grup i destacà que l'estructura primitiva es manté molt millorada, però amb variacions segons les necessitats i utilitats, perquè sofreix una adaptació.
- Parlà de la dentició, aspecte que va representar una part molt extensa de la conferència degut al seu gran valor paleontològic. Ens explicà els conceptes de dentició heterodonta i isodonta, la composició i les parts de la dent, els tipus de dents segons el creixement, la dent braquidonta i la ipsodonta, els tipus de dents segons la funcionalitat i la posició, el nombre d'arrels segons les dents, la dentició decidua i permanent, les fórmules dentàries, el tipus de molars, la dent carnissera, l'anatomia comparada de la dentició de diferents grups i la descripció detallada de les cúspides dels molars, ja que diferencien espècies properes (posà com a exemple una molar d'*Ursus spelaeus* trobada a les coves de Serinyà).

- Comentà l'esquelet dels mamífers també molt extensament. En va desenvolupar diferents aspectes: el patró general, la comparació dels esquelets de l'os, el bou i l'home, la regla del pont, l'esquelet dels carnívors i l'anatomia comparada del crani, el tronc i les extremitats de diferents grups amb aspectes estructurals, funcionals i particulars. Detallà dos exemples d'estudis específics que fan els paleontòlegs: la variabilitat morfològica del fèmur i les gràfiques estadístiques amb les variabilitats de fèmurs, tibies i pelvis de fòssils de diferents jaciments.

Maroto acabà la conferència amb dues diapositives sobre el jaciment d'Incarcal. La primera amb un exemple paradigmàtic d'un fòssil: el crani completíssim del felí de dents de sabre (*Homotherium latidens*). Les troballes d'altres ossos de l'esquelet n'han permès la reconstrucció, així com refer-ne la musculatura i l'aspecte extern. També ens explicà, breument, la seva biologia i posició ecològica. Pel que fa a la segona diapositiva, mostrà una reconstrucció del paisatge (amb flora i fauna) d'Incarcal d'entre 1,5 i 1 milió d'anys, i el justificà a partir de la climatologia d'aquell moment.

Conferència «Paleontologia de rèptils»

El dissabte 28 d'abril, el doctor Àngel Galobart, paleontòleg, cap del grup d'investigació del mesozoic de l'Institut Català de Paleontologia i director del Museu de la Conca Dellà i de l'Espai Dinosfera de Coll de Nargó, ens oferí la conferència «Paleontologia dels rèptils».

El conferenciant va estar vinculat des del principi de les excavacions sistemàtiques, amb metodologia científica, al jaciment d'Incarcal (Crespià), sobre el qual va fer la seva tesi «Aspectes tafonòmics, paleoecològics i sistemàtics del jaciment d'Incarcal del Pleistocè inferior».

Els continguts de la intervenció van ser els següents:

- La diversitat de la vida animal: Repassà l'origen de la vida i la diversitat del món animal, comentant les següents dates representatives: fa 4.600 Ma, la formació de la Terra; fa 570 Ma, la gran explosió i la diversificació de la vida; fa 500 Ma, l'origen dels vertebrats, i fa 200 Ma, l'origen dels mamífers. Realitzà comen-

taris sobre la distribució temporal de les classes de vertebrats i sobre el cladograma dels grups monofilètics i destacà la relació filètica entre rèptils, mamífers i aus.

- La vida multicel·lular: Destacà la producció, toxicitat i utilització de l'oxigen com un factor determinant en l'origen de la vida unicel·lular i pluricel·lular.
- Els moviments dels continents i les glaciacions: En comentà els efectes en l'evolució i la distribució dels éssers vius.

En relació amb la biologia dels rèptils, ens va parlar dels següents apartats:

- La relació de la reproducció dels rèptils en el medi aquàtic i l'adquisició de la capacitat per sobreviure en el medi aeri.
- Els aspectes generals d'aquest grup, per respondre la pregunta: «Què és un rèptil?».
- La relació evolutiva i estructural entre rèptil i ocell: Destacà que hi ha rèptils més emparentats amb els ocells que amb altres rèptils.
- Els grups de rèptils actuals.

Pel que fa a l'evolució de la vida durant les eres geològiques des del cambrià fins a l'actualitat, Galobart va fer una síntesi general dels

principals fets evolutius que s'han anat succeint durant aquest període. Destacà els possibles ancestres dels vertebrats, l'aparició de l'esquelet i de la simetria bilateral, els salts evolutius importants, els moments d'origen de molta diversitat biològica, l'evolució de les plantes des dels medis aquàtics fins als medis aeris, la relació evolutiva entre peixos, amfibis i rèptils, els criteris per classificar els primers fòssils de rèptils i diferenciar-los dels dels amfibis, l'origen i el significat de l'ou amniota i altres fets biològics (escates i orina quasi sòlida) en l'evolució dels rèptils, l'origen del primer rèptil, la relació entre l'evolució de la vegetació i les barreres geogràfiques (originades per la tectònica de plaques) amb l'evolució dels rèptils, la gran radiació dels rèptils en el permí i les extincions al final d'aquesta era, l'aparició dels dinosaures (grups i formes), la diversificació en el triàsic, la relació entre els rèptils i l'evolució dels mamífers, les extincions al final del mesozoic i el desenvolupament i la diversificació dels mamífers.

En diferents moments de l'exposició també ens va parlar de fòssils significatius i de destacats jaciments fòssilífers de Catalunya i altres parts del món. Acabà la conferència fent un resum de la història de la vida, marcada per ritmes evolutius lents i ritmes curts d'explosió separats per grans extincions provocades per diferents causes (vulcanisme i impactes de meteorits) i amb les frases següents: «L'evolució no implica necessàriament progrés» i «Els fets evolutius es poden interpretar com a proves biològiques».

Grup al camp dels Ninots (Foto: Mateu Butinyà)

Sortida a Caldes de Malavella: Afloraments geològics i Camp dels Ninots

El diumenge 6 de maig es va realitzar la tercera sortida del quart Curs de patrimoni paleontològic a Caldes de Malavella, amb la finalitat d'observar tres afloraments geològics, recórrer els espais del castell on hi ha instal·lats uns plafons explicatius, veure els motllos de fòssils recuperats de les excavacions del Camp dels Ninots i visitar el jaciment.

Grup atenent a les explicacions de Salvador Sarquella (Foto: Mateu Butinyà)

El dia va començar molt plujós i així va continuar fins a mig matí, quan va sortir el sol i ens va permetre fer amb molta comoditat les visites que faltaven. La primera parada la vam realitzar al puig de Sant Maurici, on hi ha el santuari i les restes d'un castell medieval, recentment excavades. Com que plovia amb certa intensitat, vàrem fer les explicacions asseguts dins de l'autocar. Amb material imprès lliurat als assistents, es comentaren els processos tectònics que afectaren la província de Girona, l'enquadrament geològic i les unitats de relleu de l'entorn de Caldes, així com les estructures i processos geològics i els tipus de roques de la zona, amb un especial èmfasi en el termalisme. Quan la pluja va disminuir, sortírem de l'autocar i observàrem les roques i les estructures geològiques del turó volcànic i les utilitzades en la construcció dels murs del castell i el santuari,

representatives de la litologia de la zona. En acabar, ens dirigírem al centre de Caldes per esmorzar.

La segona parada la realitzàrem a la pedrera del Puig de les Moleres, per explicar l'origen i les característiques de les roques que s'hi observen, i la tercera la vam fer a la font de la Mina, per tastar i comentar les característiques químiques i l'origen de l'aigua termal.

Tot seguit, vam anar fins a les termes romanes per explicar i observar les relacions de les estructures arqueològiques amb les aigües termals que hi han brollat des de temps molt reculats. A continuació, visitàrem el castell medieval del poble. El doctor Bruno Gómez, codirector de les excavacions del Camp dels Ninots, ens explicà els plafons que hi tenen instal·lats per conèixer tot el que fa referència a aquest jaciment, així com els motllos de diferents fòssils. Quedàrem molt impressionats per la magnitud i el significat d'aquest jaciment.

Per últim vàrem visitar les excavacions del Camp dels Ninots, que feia just una setmana que havien començat. El doctor Gómez també ens hi va acompanyar i, sobre el terreny, va completar les explicacions que ens havia fet abans. En acabar, li agraïrem l'interès d'acompanyar-nos durant dues hores i les seves magnífiques i clares explicacions.

Conferència «Evolució humana»

El dissabte 19 de maig, el doctor Narcís Soler, catedràtic de prehistòria de la Universitat de Girona, ens oferí la darrera conferència del curs: «Evolució Humana». Els continguts de la intervenció van ser els següents:

- Presentació de la classificació dels primats actuals i les característiques generals dels dos grups: prosimis i simis o antropoides, i dels subgrups dels simis: platirrins i catirrins. Dels catirrins ens parlà dels dos subgrups: cercopitècids i homínides, i dels homínides, els hilobàtids, pòngids i homínids. En aquest últim subgrup, s'hi troben els goril·les, els ximpanzés i els homes.
- Detall de les característiques biològiques i ecològiques dels prosimis (lémurs, gàlegs, pottos i lòris), platirrins (mona esquirla i mono caputxi), catirrins (macaco del Japó i babuí sagrat), ho-

minoides (siamang i orangutan) i homínids (goril·la, ximpanzé i bonobo. Va esmentar-ne el comportament, expressivitat facial i sexualitat).

Paleontologia dels primats: Després de la presentació dels primats actuals, va presentar la paleontologia d'aquest grup, amb l'ús de les finestres geològiques; és a dir, els diferents fòssils trobats en els jaciments mundials que permeten situar-ne l'origen entorn als 60 milions d'anys. Comentà les peculiaritats de les troballes, la localització i com ajuden a conèixer l'evolució d'aquest grup fins a l'actualitat. Ens parlà dels següents fòssils: *Plesiadapis* i *Smilodectes*; *Aegyptopithecus* i *Pliopithecus*; *Dryopithecus*, *Ramapithecus*, *Oreopithecus*, *Kenyapithecus* i *Gigantopithecus*; *Pierolapithecus catalaunicus* (Pau), *Anoiapithecus brevirostris* (Lluc) i *Dryopithecus laietanus* (Jordi); *Sivapithecus* i *Ramapithecus*; *Gigantopithecus*, i *Proconsul africanus* i *Sahelanthropus tchadensis*.

Aquests dos darrers fòssils els situà com els primers que es van separar de la línia evolutiva ancestral, fa uns 5,6 o 7 milions d'anys, i que portaren cap a l'*Homo sapiens*, tot i que és difícil saber si un fòssil és el primer que s'ha separat. A més, les troballes futures poden modificar-lo.

També comentà el que representa per a les troballes i l'evolució de la humanitat, el Rift Valley de l'Àfrica oriental. Continua amb l'explicació dels fòssils de la línia humana: *Ardipithecus ramidus*; *Kenyanthropus platyops*; *Australopithecus anamensis*, *A. afarensis*, *A. bahrelghazali*, *A. garhi*, *A. africanus*, *A. (Paranthropus) aethiopicus*, *A. (Zinjanthropus, Paranthropus) boisei*, *A. (Paranthropus) robustus* i *A. sediba*, i seguí amb el gènere *Homo*: *Homo habilis*, *H. rudolfensis*, *H. nadelii*, *H. ergaster*, *H. erectus* i la seva expansió cap a l'Àsia i Europa, i *H. floresensis*.

El professor també va comentà el conflicte paleontològic de l'*Homo* d'Orce.

Com que la sortida de final del curs de paleontologia es realitzarà al jaciment d'Atapuerca, ens explicà l'interès que té aquesta zona per a la paleontologia, així com la situació geogràfica i geològica, i

les diferents zones d'excavació. Continua amb l'*Homo antecessor* i *Homo heidelbergensis*; la localització geogràfica europea de l'*Homo neanderthalensis* i les seves característiques esquelètiques i culturals, amb un esment de la mandíbula de Banyoles, i acabà amb l'explicació sobre l'*Homo sapiens* i la seva expansió des d'Àfrica cap a Europa, Àsia i Austràlia.

Assistents a la conferència de Narcís Soler (Foto: Elisenda Galceran)

Sortida al jaciment d'Atapuerca

El divendres 1 de juny, el dissabte 2 de juny i el diumenge 3 de juny de 2018, es va fer la sortida final del Curs de patrimoni paleontològic al jaciment d'Atapuerca (Burgos).

Hi viatjàrem trenta-cinc persones acompanyades pel professor Narcís Soler, que el dissabte 19 de maig havia impartit la conferència «Evolució humana». Durant els viatges d'anada i tornada, en el jaciment i en el Museu de l'Evolució Humana de Burgos gaudirem una vegada més de les seves explicacions i dels documentals que ens va passar durant els trajectes.

El divendres 1 de juny ens desplaçàrem fins a Burgos. Durant el trajecte vàrem fer una parada de descans a Sòria, durant la qual vi-

sitarem el Museu Numantí i l'església de Santo Domingo. El matí del dissabte 2 de juny, una guia del Centre d'Accés als Jaciments (CAYAC), de la localitat d'Ibeas de Juarros, ens acompanyà fins al jaciment situat a la serra d'Atapuerca, a la Trinxera del Ferrocarril. A l'entrada de la Trinxera ens va fer una síntesi general del jaciment i, a continuació, visitarem i ens explicà les excavacions de la Sima del Elefante, la Galería i la Gran Dolina.

Després retornarem al CAYAC per veure les exposicions que s'hi presenten sobre el ferrocarril, la trinxera i els diferents jaciments de la serra d'Atapuerca. A continuació, ens dirigirem a Burgos i vam visitar els diferents espais del Museu de l'Evolució Humana: la serra d'Ata-

puerca i l'evolució humana, l'evolució en termes biològics, l'evolució en termes culturals (hominització i humanització) i els ecosistemes de l'evolució. Després d'aquesta visita ja era hora de dinar i el grup va tenir temps lliure per fer-ho i visitar la ciutat de Burgos.

A les 9 del matí del diumenge 3 juny vam marxar de Burgos. Ens vam parar a Saragossa a dinar i passejar. Vam tornar a l'autocar per fer camí cap a Banyoles, on vam arribar a les 9 del vespre.

Aquesta sortida va ser una magnífica cloenda del curs que ens aportà el coneixement d'un dels jaciments paleoantropològics més importants d'Europa.

Un moment de la visita a Atapuerca (Foto: Joan Anton Abellan)

GRUP DE TREBALL I RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI DEL PLA DE L'ESTANY

Sortida de neteja al pou de glaç de can Pagès a Perles (Vilademuls)

Els passats dies 13 i 20 de març es va netejar l'interior del pou i els voltants. Malauradament estava ple de deixalles, especialment llaunes i ampolles, acumulades amb els anys i ja gairebé enterrades, la qual cosa l'havia convertit en un veritable abocador. Se'n varen treure una vintena de bosses industrials plenes que l'Ajuntament de Vilademuls va recollir i transportar a la deixalleria. A totes dues sortides vam participar sis persones, que, a més de fer la tasca de neteja de les deixalles, ens vam dedicar a obrir una mica l'entorn del pou per poder-hi accedir amb més facilitat. Fins i tot vam haver de tallar algun arbre.

Aquest pou de glaç està situat a la ribera de la Farga, a 1,2 km del veïnat de Perles. En arribar al riu, cal resseguir el bosc del costat de llevant uns 100 metres fins a trobar el pou, dalt d'un turó. Fa una mica més de 5 m de diàmetre i 5 m més de fondària. Es veu un tall de paret, i s'ha descobert un altre tram al costat oposat. A l'interior del pou es pot accedir sense gaire complicació.

Nou projecte del Grup de Treball i Recuperació del Patrimoni del Pla de l'Estany

El dijous 24 de maig vam començar un nou projecte de recuperació del patrimoni comarcal, ben diferent de tots els que hem fet fins ara, a la capella de Sant Miquel de Centenys (Esponellà). Aquesta petita capella té el teulat en perfectes condicions, per la qual cosa si, gradualment, s'aconseguís condicionar-ne l'interior, s'hi podria restablir el culte, després de seixanta anys de no fer-s'hi cap celebració religiosa. No es tracta de cap idea extravagant: per la festa del seu patró, un cop l'any, s'hi podria celebrar un acte religiós i popular. En aquesta

ocasió, sembla que hi ha l'interès i les ganes de l'alcalde, Joan Farrès.

Durant la primera jornada de treball es van treure les runes de l'interior i es va obrir una finestra que estava tapiada en el mur de la banda nord. N'hi ha una altra al costat oposat, de dimensions més àmplies, que també està previst poder-la obrir. Durant la feina de retirada de les runes, situades principalment en el que fou el presbiteri, es van transportar, separatament, les pedres i la runa a l'exterior de la capella. També es van conservar les peces de rajola per quan es restauri el terra de la nau. Es va repicar l'arrebossat d'algunes parts de la paret. Pel costat de llevant, amb una màquina desbrossadora, es va netejar la mala herba i els cereals que ocupaven el camí.

Grup de treball a Sant Miquel de Centenys (Foto: Carles Puncernau)

XVIII CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA NATURA

El passat 22 de maig es va reunir el jurat del XVIII Concurs de Fotografia de la Natura, que recordem que està organitzat pel Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, Limnos, el Museu Darder de Banyoles i la Universitat de Girona.

En total varen ser 216 les fotografies presentades i 75, els concursants. Finalment el primer premi es va concedir a Antonio Sáez, amb la foto «Merla d'aigua». El premi especial Pla de l'Estany fou per Jaume Llorens, per l'obra «Fulla i fons de rec». I, finalment, el premi especial Entitats va recaure en Jaume Planas, per la fotografia «Fluvià». L'entrega es va dur a terme al Museu Darder el divendres 22 de juny.

El guanyadors del Concurs de Fotografia acompanyats dels representats de les entitats organitzadores (Foto: Elisenda Galceran)

ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE SOCIS

El divendres 26 de gener es va dur a terme, a la sala Corominas, l'Assemblea General Ordinària de Socis. Com ja és habitual, després de la lectura de l'acta de l'Assemblea de l'any anterior, es van presentar els informes corresponents a les activitats realitzades, així com l'estat de comptes, en data 31 de desembre de 2017. Per últim, abans del torn obert de paraula, es van presentar els pressupostos per a l'any 2018, així com una previsió de les activitats.

ALTRES

- **Assistència al Recercat:** Els passats 13, 14 i 15 d'abril es va dur a terme, a la ciutat de Manresa, la XIV edició del Recercat, en la qual el Centre d'Estudis va estar-hi present, no tan sols presencialment, sinó també a la fira, que es va celebrar en paral·lel, a la plaça de Sant Domènec. S'hi s'exposaren diverses de les nostres publicacions així com un plafó en el qual s'explicava la tasca que du a terme el Grup de Treball i Recuperació del Patrimoni.
- **Trobada de Centres d'Estudis de les comarques de Girona:** Diversos socis varen participar en aquesta tradicional trobada duta a terme el passat 26 de maig a can Trona (Joanetes).
- **Participació a la V Jornada Institut Ramon Muntaner:** El passat 30 de juny, el Centre va assistir en aquesta Jornada, celebrada a Mora la Nova, i participà en la taula que duia per títol «La recerca i la divulgació en l'àmbit d'humanitats», arran de l'activitat del XXIV Col·loqui de Tardor sobre l'església gòtica de Santa Maria dels Turers.
- **Xerrada de Joan Font Garcia:** El passat dissabte dia 7 d'abril, a les 19.00 h, a la sala d'actes del Museu Darder, Joan Font Garcia, de l'Associació Flora Catalana, va fer una xerrada sobre l'estat actual de la flora de la nostra comarca, així com algunes de les plantes que s'han trobat.

Un moment de l'Assemblea General Ordinària (Foto: Elisenda Galceran)

LA NOSTRA HISTÒRIA

NOTES PER A LA HISTÒRIA DEL CECB

Per Jeroni Moner

CAPÍTOL XI (2012-2018) NOVA JUNTA: JOAN ANTON ABELLAN PRESIDENT

En el primer capítol d'aquestes notes sobre la història de la nostra entitat, una introducció destacava que des dels inicis la missió preeminent del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles va ser la creació, gestió i desenvolupament del Museu Arqueològic d'aquesta ciutat. Aquest fet possibilitava poder explicar una crònica en comú i paral·lela entre l'entitat, el Museu i l'edifici de la Pia Almoïna, l'antiga Casa de la Vila, on s'ha desenvolupat aquesta història.

En aquest sentit, els deu capítols precedents han permès seguir tot el procés arquitectònic que ha tingut lloc en aquest edifici i, al mateix temps, recordar les il·lusions, esforços i vicissituds de l'entitat per dur a terme aquell projecte fundacional mentre creixia com a institució dedicada a la salvaguarda, protecció, recerca i difusió del patrimoni arquitectònic, històric i cultural de la comarca.

Renovació de la comunicació: el nou Butlletí

El present –i darrer– capítol d'aquests resums històrics ens situa en la realitat més recent: la que ja no requereix la recerca als llibres d'actes o la memòria per tal de poder seguir la trajectòria de l'entitat al llarg

d'aquests anys, atès que ha pogut ser explicada amb tota mena de detalls des del butlletí iniciat, tímidament i modesta,

del 2010. Encara que la data d'aparició del primer fos anterior al període anual que encapçala aquest capítol, cal dir que el primer número del butlletí i els que segueixen són molt significatius.

De fet, ja hi havia hagut algun intent de comunicació amb els socis i sòcies com feien des de molts anys abans bona part de les entitats banyolines més populars. L'únic, però, que va veure la llum va ser el del mes de maig de 1985, durant els primers anys de la presidència de Salvador Juncà. De fet, va ser el primer i el darrer, ja que ni va tenir continuïtat ni reeixiren altres intents posteriors. La publicació del Quadern anual, tot i que ja havia canviat de format per passar de miscel·lani a monogràfic d'acord amb el tema del Col·loqui de Tardor, no feia el mateix servei.

Una transició confortable

Durant els dos primers anys de publicació del butlletí (2010-2012) es posà en marxa la web del Centre, una nova forma de relació amb

Primera pàgina del butlletí de l'any 1985

2010. Darrera junta presidida per Jeroi Moner: Rosa Alsius, Angel Vergès, M.Angels Reverter (secret.tecn.), Julià Maroto, Jordi Galofré, Jordi Colomer, Joan Anton Abellan, Mariona Juncà i Jeroi Moner. L'any 2012, amb el canvi de president, Vergès, Maroto i Colomer varen deixar el càrrec, essent substituïts per Carles Puncernau i David Masgrau (Foto: Elisenda Galceran)

els socis i sòcies, i sobretot amb els que no ho eren i que simplement tenien interès per conèixer l'activitat de l'entitat, una cosa inèdita fins llavors. Aquest període coincidí amb l'obertura d'una transició pacífica i pactada dins la Junta Directiva de l'entitat, que es va concretar a l'Assemblea del 2012 amb una reforma dels estatuts pel que fa a l'elecció dels seus membres i una nova Junta encapçalada per Joan Anton Abellan.

Aquests darrers sis anys, la nostra entitat ha continuat augmentant, en gran manera, els seus objectius fundacionals, amb un Col·loqui de Tardor molt més concorregut, sigui pel canvi d'ubicació (de la sala d'actes del Club Natació Banyoles a la del Museu Darder, molt més cèntrica) o per coincidència cronològica (com en el cas de la Guerra del Francès), per interès històric (com en el dels monestirs medievals, amb el de Sant Esteve al capdavant) o per temàtica, molt més vinculada amb l'actualitat (com en el de l'aigua i ciutat, amb els recs de Banyoles com a protagonista); tots molt més propers a la ciutadania. I això sense oblidar la posta al dia de la biblioteca, un dels orgulls del Centre que no havia acabat mai de completar.

Una de les realitats constatables i segurament més importants de l'acció de l'entitat durant aquests anys que es glosen en aquest article ha estat la resposta dels socis i no socis a les noves i diferents activitats promogudes per les continuament renovades juntes directives. I no només la resposta a les activitats més populars, com les sortides dominicals per la comarca, sinó també als cursos organitzats, com els d'història, literatura o geologia, per posar alguns exemples. Aquests èxits reclamen, més que mai, la necessitat de disposar d'un espai propi i adequat per acollir-les.

Les obres del museu en permanent laxitud

Per acabar, si el darrer butlletí respirava un cert optimisme en relació amb el fet que el Museu Arqueològic Comarcal acabés completant totes les expectatives que oferia el projecte consensuat l'any 2009, les coses no han anat per a aquest camí. D'antuvi, la Generalitat no va poder completar els seus compromisos amb una fase del Museu destinada a adequar Can Paulí com a ampliació del vestíbul i altres serveis (l'edifici, adquirit pel Centre, ja estava destinat a aquestes finalitats).

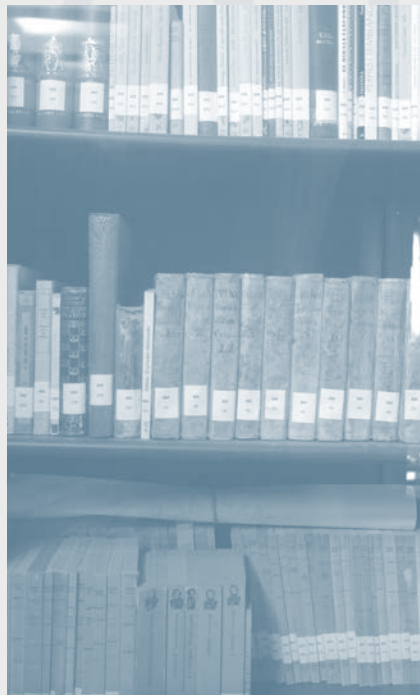
Mentrestant, des de l'Ajuntament s'han trobat fórmules per avançar en la rehabilitació proposada i així, mitjançant algunes subvencions (Diputació i ABERTIS, per l'u per cent cultural derivat d'obres d'autopistes a la comarca), s'ha pogut mantenir una continuïtat de les obres, tirant endavant alguns serveis, fins fa poc inexistents, preparant un futur accés alternatiu –però no exclusiu– al Museu des del carrer de la Pia Almoina i començant a adequar la nova entrada des del pati gòtic i el vestíbul. El local previst, però, per al Centre, concretament per a la secretaria, la biblioteca i l'espai per a un mínim màxim de seixanta persones per actes menys concorreguts, ha restat com a servei del Museu, amb l'oferta de l'edifici del Tint –o una part– com a seu de l'entitat. Una proposta que considerem positiva, ja que representa poder traslladar-nos i a la vegada revifar un dels edificis més emblemàtics que té la ciutat.

PROPERES ACTIVITATS

CURS D'HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA

Aquesta tardor iniciarem un nou curs de literatura. L'hem anomenat «Art i lletres al segle XX». Serà més monogràfic que l'anterior, i es dedicarà a un autor o autora o bé a una obra concreta del segle XX. Volem ampliar els coneixements literaris del segle passat i relacionar el llenguatge literari

amb altres llenguatges artístics, sobretot el pictòric, posant de manifest la connexió que s'estableix entre totes les arts, però sempre tenint com a punt de referència la nostra literatura. Les conferències tindran lloc un divendres de cada mes a dos quarts de vuit del vespre, amb la qual cosa avancem mitja hora l'inici respecte als anys anteriors. També, alguns diumenges, es realitzaran sortides de grup relacionades amb la temàtica tractada. La programació prevista és la següent:

- 26 d'octubre de 2018. «Interpretar l'art del segle XX». Conferenciant: Xavier Aballí.
- 16 de novembre de 2018. *Josafat*. Conferenciant: Jaume Vila.
- 14 de desembre de 2018. «Avantguardes pictòriques». Conferenciant: Ferran Martínez.
- 18 de gener de 2019. «Primera avantguarda: art i poesia». Conferenciant: Ferran Gadea.
- 15 de febrer de 2019. *Mirall trencat*. Conferenciant: Fina Figuerola.
- 15 de març de 2019. Màrius Torres. Conferenciant: Josep Camprubí.
- 26 d'abril de 2019. Gabriel Ferrater. Conferenciant: Josep Navarro.

XVII CICLE DE SORTIDES «CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY»

- 14 d'octubre. Banyoles: Ruta del rec de Guèmol, rentadors, can Sisó de Guèmol, església del Remei, cova, puig de la Puda i puig d'en Colomer.
- 11 de novembre. Porqueres: La guixera, font de l'Arn i Mas Llandrich.
- 9 de desembre. Vilademuls. Orfes: Pla de Roart, timba d'Orfes i pla de l'Estopera.
- 13 de gener. Porqueres i Fontcoberta: Brolladors de la Mussoga, Sant Cristòfol d'Usall i can Traver.
- 10 de febrer. Cornellà del Terri. Borgonyà: Molí Nou de Can Figa, la Bastida i Sords.
- 11 de març. Camós: Santa Magdalena, camp Tancat de les Pedres Dretes i can Serrallonga.
- 14 d'abril. Sant Miquel de Campmajor: Sant Nicolau, pedra Plana de Golany i puig Montner, el volcà de la comarca.

EL NOSTRE PATRIMONI: «GEOSFERA: RECURSOS, RISCOS, IMPACTES I GESTIÓ».

Les tres edicions del Curs del nostre patrimoni geològic (2014-2017) varen tenir per objectiu conèixer la geologia de la nostra comarca i altres de properes, i, en les sortides de final de curs, també la de comarques més allunyades. La quarta edició del curs (2017-2018) es va realitzar, monogràficament, sobre paleontologia i la cinquena edició, la del 2018-2019, l'hem titulat «Geosfera: recursos, riscos, impactes i gestió», i ens permetrà relacionar els cinc sistemes terrestres (litosfera, pedosfera, atmosfera, hidrosfera i biosfera-antroposfera) amb set conferències i sis sortides.

Els temes que es tractaran en les conferències són els següents:

- 6 octubre 2018. Les Ciències de la Terra i la Geologia. Conferenciant: Salvador Sarquella Canals.
- 17 novembre 2018 . Els recursos geològics: el sòl, els minerals i les roques. Conferenciant: J.Mª Mata Perelló.
- 22 desembre 2018 . Riscos gravitatoris: "Castells de sorra". Conferenciant: David Brusi Belmonte.
- 26 gener 2019. Aplicació dels drons en entorns geològics. Els riscos geològics. Conferenciant: Roger Ruiz Carulla.

- 23 febrer 2019. Els impactes naturals dels embassaments. Conferenciant: Joan Armengol Bachero.
- 30 març 2019. Els impactes en la dinàmica marina. Conferenciant: Anna Sánchez Vidal
- 13 abril 2019. La gestió del medi ambient. Conferenciant: Carles Quer Feo.

XIX CONCURS DE FOTOGRAFIA DE LA NATURA

El mateix dia de l'entrega de premis del XVIII Concurs es va convocar el següent, que tindrà com a temàtica les estructures geològiques.

XXV COL·LOQUI DE TARDOR

La Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana (CCEPC) ens va oferir la possibilitat d'acollir l'XI Congrés, una oportunitat que no vàrem voler deixar passar. Enguany, els dies 23, 24 i 25 de novembre, coincidint amb el que hauria de ser el XXV Col·loqui de Tardor, acollirem aquest Congrés, que duu per títol «La construcció del territori: geografia, identitat i usos polítics».

ALTRES

I Premi d'Humanitats Joaquim Palmada i Teixidor. Al llarg d'una dècada, l'Ajuntament de Banyoles, el Consell Comarcal del Pla de l'Estany i el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles vam convocar les Beques de Recerca Comarcal Joaquim Palmada i Teixidor, tant en l'àmbit humanístic com en el científic. Malauradament, però, la manca de recursos econòmics va fer que l'any 2009 es convoquessin per darrer cop. Enguany, però, amb l'objectiu d'estimular l'interès pels temes humanístics entre els estudiants dels instituts de batxillerat del Pla de l'Estany, ha sorgit la idea de crear un premi per al millor d'aquests treballs amb el nom de Joaquim Palmada i Teixidor.

JORDI GUSSINYER I EL CENTRE D'ESTUDIS

Jordi Gussinyer i Alfonso (Banyoles, 1929–2018) va ser un arqueòleg i antropòleg especialitzat en la cultura maia, que va assolir una gran anomenada en els cercles científics mexicans. Fill del doctor Joan Gussinyé i Mas, un metge molt estimat a Banyoles, i de Montserrat Alfonso i Ribera, va tenir tres germans: Margarida, Josep

M., i Miquel. El 1939, acabada la guerra, el doctor Gussinyé es va exiliar primer a França i després a Mèxic amb el seu fill Josep M. La resta de la família també va intentar anar a França, però no ho va aconseguir. A Banyoles van haver de suportar amenaces i humiliacions, fins que es van traslladar a Barcelona. Magdalena Aulina, a qui el doctor Gussinyé havia salvat la vida el 1937, els va ajudar pagant els estudis d'en Miquel i en Jordi. Cap al 1947, la mare i la resta de família es van traslladar a Mèxic, on Jordi Gussinyer va estudiar arquitectura i arqueologia a la Universitat Nacional Autònoma. Acabats els estudis, va treballar en nombroses excavacions arqueològiques, sobretot a Chiapas i a Mèxic DF, on va dirigir les intervencions que es feien arran de la construcció del metro, que deixà al descobert moltes restes arqueològiques.

Retornat a Catalunya, el 1978 es va incorporar a la facultat de geografia i història de la Universitat de Barcelona, on va ser-ne professor titular d'història d'Amèrica. Va publicar nombrosos articles al *Boletín Americanista*, que edita la Universitat de Barcelona; també a la revista *Estudios de Cultura Maya*, publicada pel Centre d'Estudis Maies de la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, i d'altres dedicats sobretot a l'estudi de l'arquitectura religiosa a l'àrea maia, tant indígena com colonial, en publicacions científiques. És autor, també, del llibre *Los aztecas, un pueblo de guerreros* (Universitat de Barcelona, 1984).

Quan va morir, el 5 de març d'enguany, va cedir a la Universitat de Barcelona els milers de llibres de la seva biblioteca particular, molts dels quals de gran valor, i va deixar la seva casa, can Gussinyer, al Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. És un edifici noucentista, projectat i construït pel mestre d'obres Miquel Pallàs el 1929, que es troba situat a l'avinguda dels Països Catalans, a la cantonada amb el carrer de Coromina.

El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles expressa públicament el seu reconeixement per aquest acte tan altruista, expressió del seu esperit filantròpic, de la seva generositat i, sobretot, de la gran estimació que Jordi Gussinyer sentia per a la seva ciutat.

Can Gussinyer (foto: ACPE, fons CCPE)

COM FER-SE SOCI

Els únics requisits per ser soci del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles són ser major de setze anys i pagar la quota establerta.

Podeu fer la inscripció de diferents maneres:

- Personalment al Centre, a la plaça de la Font, núm. 11, de Banyoles, els dimarts i divendres de 09.30 h a 11.30 h.
- Per telèfon, al 972 57 23 61, en el mateix horari.
- Per correu electrònic, a **cecbanyoles@cecbanyoles.cat**, indicant el nom i un telèfon de contacte i ens posarem en contacte amb vosaltres, o bé directament des de la nostra pàgina web: **cecbanyoles.cat**.

La col·laboració econòmica és de 25€ l'any per al soci individual, 35€ per al familiar i 75€ per a les institucions.

SI VOLEU REBRE INFORMACIÓ PUNTUAL DE LES ACTIVITATS DEL CENTRE per correu electrònic, envieu-nos un missatge de correu electrònic amb els vostres nom i cognoms a **cecbanyoles@cecbanyoles.cat**.

Plaça de la Font, 11 - 17820 **BANYOLES** - Tel. 972 57 23 61
cecbanyoles@cecbanyoles.cat - www.cecbanyoles.cat